

‘Omzien naar elkaar’

Beleidsplan Wmo 2012-2015

**Voortbouwen op het stevige fundament onder de
Wet maatschappelijke ondersteuning in Terneuzen**

Juli 2012

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
1.1. Wetswijziging Wmo.....	3
1.2. Opbouw van dit beleidsplan.....	3
2. De context	4
2.1. Wettelijk kader.....	4
2.2. Burgerparticipatie.....	4
2.2.1. Adviesraad Wmo Terneuzen.....	4
2.2.2. Klanttevredenheidsonderzoeken.....	4
2.2.3. Burgerparticipatie bij de transitie begeleiding.....	4
2.3. Demografische ontwikkelingen.....	5
2.4. Vastgestelde gemeentelijke kaders	5
3. Visie en uitgangspunten.....	6
3.1. De visie op maatschappelijke ondersteuning.....	6
3.2. Uitgangspunten van het Terneuzense Wmo-beleid.....	6
3.2.1. De Kanteling en WNS.....	6
3.2.2. De Kanteling en WNS in Terneuzen.....	8
3.2.3. Civil society: burgers en professionals aan zet.....	9
4. Beleidsthema's Wmo Terneuzen.....	11
4.1. Thema 1: Opgroeien en opvoeden.....	11
4.2. Thema 2: Ondersteuning, begeleiding en mobiliteit	14
4.3. Thema 3: Iedereen aan boord: voorkomen van uitval en terugval	16
Bijlage 1 Startnotie Wmo-beleidsplan 2012-2015.....	1
Bijlage 2 1e Advies van de Adviesraad Wmo Terneuzen.....	1
Bijlage 2a 2e Advies van de Adviesraad WMO Terneuzen.....	1
Bijlage 3 De negen prestatievelden van de Wmo.....	1
Bijlage 4 Meerjarenramingen Wmo voorzieningen en verstrekkingen.....	4

1. Inleiding

Dit beleidsplan beschrijft hoe de gemeente Terneuzen de komende jaren uitvoering geeft aan de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De gemeenteraad heeft eind 2011 de gemeentelijke visie en de kaders waarbinnen die uitvoering gaat plaatsvinden vastgesteld. Deze vastgestelde kaders zijn de uitgangspunten van dit beleidsplan. U vindt ze terug in bijlage 1. Dit plan is een logische voortzetting van het eerste Terneuzense Beleidsplan Wmo 2008-2011 'Meedoen in de gemeente Terneuzen'.

Dit beleidsplan Wmo heet 'omzien naar elkaar'. Een titel die bedacht is door de adviesraad Wmo Terneuzen. In zijn advies over het Wmo-beleid voor de komende jaren, geeft de adviesraad daarmee kort en krachtig aan waar het 'in essentie' om draait. De adviezen van de adviesraad Wmo zijn in dit beleidsplan verwerkt. U vindt de adviezen in bijlage 2.

1.1. Wetswijziging Wmo

Het is inmiddels duidelijk geworden dat de wetswijzigingen in de Wmo, die de uitvoering van nieuwe taken, zoals extramurale begeleiding en jeugdzorg, mogelijk moeten maken, nog niet (uit-) behandeld zijn in de Tweede en Eerste Kamer. De val van het kabinet in april 2012 zorgt voor de nodige onduidelijkheid. De transitie begeleiding wordt met een jaar uitgesteld. Het uitstel van de transitie zal meest waarschijnlijk niet leiden tot een afstel. Ondanks de geschetste onduidelijkheden moet de gemeente zich verder voorbereiden op de verwachte nieuwe taken. Meer duidelijkheid wordt verwacht na de verkiezingen van 12 september 2012 en het daarop volgende regeerakkoord.

1.2. Opbouw van dit beleidsplan

Om recht te doen aan nieuwe ontwikkelingen en de nieuwe taken die de gemeente opgedragen krijgt, lichten we in dit beleidsplan er juist die beleidsonderdelen uit die in een directe samenhang staan met deze nieuwe taken. Bewust wordt afgeweken van indeling per prestatieveld. Ook de adviesraad Wmo Terneuzen geeft in zijn advies aan dat er geen thema te bedenken is dat niet meerdere prestatievelden raakt. We moeten streven naar cohesie en samenhang. Om de prestatievelden niet uit het oog te verliezen vindt u in bijlage 3 per prestatieveld een beschrijving.

In dit beleidsplan wordt het beleid in drie thema's beschreven:

1. opgroeien en opvoeden
2. ondersteuning, begeleiding en mobiliteit
3. iedereen aan boord: voorkomen van uitval en terugval

Voorafgaand aan deze thema's schetsen we de context waarin dit beleidsplan tot stand is gekomen: de wettelijke en gemeentelijke kaders, de opvattingen over burgerparticipatie, de demografische ontwikkelingen. De thema's worden ingeleid met de gemeentelijke visie op maatschappelijke ondersteuning en de belangrijkste uitgangspunten van dit beleidsplan: 'de kanteling' en 'welzijn nieuwe stijl'.

2. De context

2.1. Wettelijk kader

De Wmo is een kaderwet. Dat wil zeggen dat de wet niet gedetailleerd voorschrijft hoe gemeenten de wet uit dienen te voeren. De Wmo geeft de gemeenten een aantal opdrachten en stelt kaders waarbinnen die opdrachten moeten worden uitgevoerd. Zo verplicht artikel 3 van de Wmo gemeenten om een meerjarig beleidsplan Wmo op te stellen.

De gemeente Terneuzen stelt zich tot doel om integraal beleid te maken. Daarom zullen de Wmo-prestatievelden niet apart worden belicht, maar binnen de hierboven genoemde thema's terugkomen.

2.2. Burgerparticipatie

De Wmo is een wet waarin burgerparticipatie een belangrijke rol heeft. Gemeenten worden door deze wet verplicht burgers te betrekken bij het maken van het Wmo-beleid. De gemeente Terneuzen heeft ervaren dat het goed is om burgers in een zo vroeg mogelijk stadium bij de beleidsontwikkeling te betrekken. Daarnaast spelen burgers een cruciale rol bij het toetsen van de uitwerking van het beleid en het borgen van de kwaliteit van de uitvoering.

De gemeente Terneuzen geeft vorm aan burgerparticipatie door de instandhouding van een adviesraad Wmo, door overleg met belangenbehartigers, waaronder structureel overleg met de Stichting Gehandicaptenbeleid Terneuzen, en door de inzet van klanttevredenheids-onderzoeken bij de individuele klanten zelf.

2.2.1. Adviesraad Wmo Terneuzen

De adviesraad Wmo Terneuzen is een belangrijke *sparringpartner* van de gemeente. In een open overlegstructuur wordt de adviesraad in een vroegtijdig stadium betrokken bij de beleidsvoorbereiding en uitvoering. Dit gebeurt in formele overleg-vergaderingen met de gemeentelijke bestuurders (de Wmo vakwethouders), maar eerder nog in de geplande informele overleggen met hen. De totstandkoming van dit beleidsplan is hier een goed voorbeeld van.

De adviesraad Wmo Terneuzen zelf oriënteert zich breed op beleidsonderwerpen waarover hij adviseert. Hij overlegt bijvoorbeeld met andere Wmo-adviesraden en cliëntenorganisaties. De adviesraad doet jaarlijks verslag van gevraagde en ongevraagde adviezen die hij heeft gegeven en van de ondernomen acties.

Deze manier van samenwerking tussen gemeente en adviesraad zal worden voortgezet in deze nieuwe beleidsperiode en geborgd worden. Zo wordt de adviesraad Wmo gedurende de huidige beleidsperiode betrokken bij de ontwikkeling en totstandkoming en borging van een kwaliteitssysteem. Een belangrijk onderdeel in zijn advies op dit beleidsplan.

In 2012 neemt een vertegenwoordiging van de adviesraad Wmo deel aan het gemeentelijke 'lean'-traject betreffende Wmo uitvoeringstaken.

2.2.2. Klanttevredenheidsonderzoeken

Jaarlijks peilen we met een klanttevredenheidsonderzoek de tevredenheid van klanten over de Wmo. Door een inhoudelijke uitbreiding van dit onderzoek willen we betere informatie krijgen over de kwaliteitsbeleving van burgers die gebruik maken van Wmo-voorzieningen of die er als mantelzorger of professional bij betrokken zijn. De nieuwe klantonderzoeken moeten het mogelijk maken de kwaliteit van dienstverlening van zorgaanbieders te beoordelen.

2.2.3. Burgerparticipatie bij de transitie begeleiding

In de nieuwe beleidsperiode benaderen we actief belangenbehartigers zoals cliëntenraden en platforms van nieuwe doelgroepen, en we betrekken hen bij de uitvoering van nieuwe

taken. Voor de komende AWBZ transitie van de functie begeleiding was de eerste bijeenkomst met belangenbehartigers in juni 2012.

2.3. Demografische ontwikkelingen

De gemeente Terneuzen krijgt de komende jaren te maken met verschillende demografische ontwikkelingen, zoals bevolkingsdaling, ontgroening en vergrijzing.

Het aantal inwoners in de gemeente Terneuzen zal de komende twintig jaar naar verwachting afnemen met ongeveer 6 procent. De verwachting is dat voor heel Zeeuws-Vlaanderen het aantal inwoners met 7 procent zal dalen. Deze daling heeft gevolgen voor o.a. de vraag naar voorzieningen.

Nog ingrijpender dan de afname van het aantal inwoners is de veranderende samenstelling van de bevolking. De komende twintig jaar zijn een zeer sterke ontgroening en vergrijzing te zien. Logisch gevolg is dat de potentiële beroepsbevolking afneemt. De ontgroening zorgt voor een sterke terugloop van de vraag naar voorzieningen voor jeugd en (jong)volwassenen. De vergrijzing zorgt voor een forse toename in de vraag naar voorzieningen voor senioren: voorzieningen voor eerstelijnszorg en dagbesteding. Deze toenemende vraag zal echter niet op de huidige wijze opgevangen kunnen worden, mede door een afname van zorgbudgetten en een tekort aan medewerkers in de zorg van professionele krachten. ("Nu 2021" - Masterplan Voorzieningen Zeeuws-Vlaanderen (2011))

Vanwege deze ontwikkelingen en gemeentebreed vastgestelde kaders zal bij contractonderhandelingen 5 % van de Wmo budgetten van voorzieningen zoals huishoudelijke hulp en begeleiding aangewend worden voor Social Return on Investment (SRoI). Deze middelen dienen om de dreigende tekorten aan medewerkers op te vangen, door scholing, loonsubsidie, en begeleiding van mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. De uitvoering van deze taak ligt bij het WerkServicePunt Zeeuws-Vlaanderen.

2.4. Vastgestelde gemeentelijke kaders

De gemeenteraad van Terneuzen heeft in de 'Startnotie Wmo-beleidsplan 2012-2015' de volgende kaders vastgesteld:

- Terneuzen voert de regie
- Terneuzen stelt participatie van alle burgers centraal
- Terneuzen stimuleert en erkent de betrokkenheid van burgers
- Terneuzen legt het primaat bij private uitvoering
- Terneuzen benut de beleidsvrijheid en zet beschikbare middelen adequaat in
- Terneuzen legt verantwoording af over de geleverde prestaties
- Terneuzen werkt samen

De integrale tekst van de vastgestelde Wmo Startnotitie vindt u in bijlage 1.

3. Visie en uitgangspunten

3.1. De visie op maatschappelijke ondersteuning

We leven in een snel veranderende samenleving, waarin de rol van zowel gemeente als die van burgers verandert. Burgers zijn zelf verantwoordelijk voor hun leven en worden dan ook geacht meer verantwoordelijkheid ervoor te nemen en waar mogelijk zelf hun ondersteuning te regelen. De gemeente Terneuzen gaat uit van die eigen verantwoordelijkheid van zijn inwoners en ziet het als zijn taak om burgers en organisaties weer 'in hun kracht te zetten'. Hierbij moeten slimme keuzes gemaakt worden. Het vroegtijdig (preventief) vinden van oplossingen en het integraal oppakken van meervoudige problemen (dicht bij de burger) zijn het uitgangspunt.

Terneuzen neemt de komende beleidsperiode de rol op zich van regisseur, maar ook die van samenwerkingspartner bij de uitvoering van de gemeentelijke Wmo-taken.

In plaats van de leverancier te zijn van voorzieningen en verstrekkingen richt de gemeente zich meer op het versterken van de eigen regie van de inwoners. Dit doet de gemeente door te bevorderen dat mensen zolang mogelijk zelfredzaam zijn en door bij de ondersteuning hun eigen keuzes voor een manier van leven en participeren als uitgangspunt te nemen. Vanwege de eerder geschetste demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen in de zorg zal Terneuzen ook meer inzetten op collectieve maatregelen en het faciliteren van ontmoetingsruimten.

Evenals bij het vorige beleidsplan kiest de gemeente Terneuzen er bewust voor om al gaande weg te doen, te leren en het beleid verder te ontwikkelen. Wat goed gaat dient te worden voortgezet, wat beter kan dient te worden bijgesteld.

Dit ontwikkelingsperspectief is gebaseerd op eigen ervaringen en 'best practices'.

De gemeente Terneuzen gelooft in een pragmatische aanpak van schakelen en bijsluiten en in op een nuchtere manier maatschappelijke problemen oplossen.

3.2. Uitgangspunten van het Terneuzense Wmo-beleid

Bij de verdere uitwerking van de beleidsthema's en de vormgeving en uitvoering van het beleid zijn 'De Kanteling' en 'Welzijn Nieuwe Stijl' (WNS) onze belangrijkste uitgangspunten. Dit is vastgelegd en terug te vinden in de Wmo Startnotitie (bijlage 1). In dit hoofdstuk geven we aan wat deze uitgangspunten betekenen voor het Terneuzense Wmo-beleid.

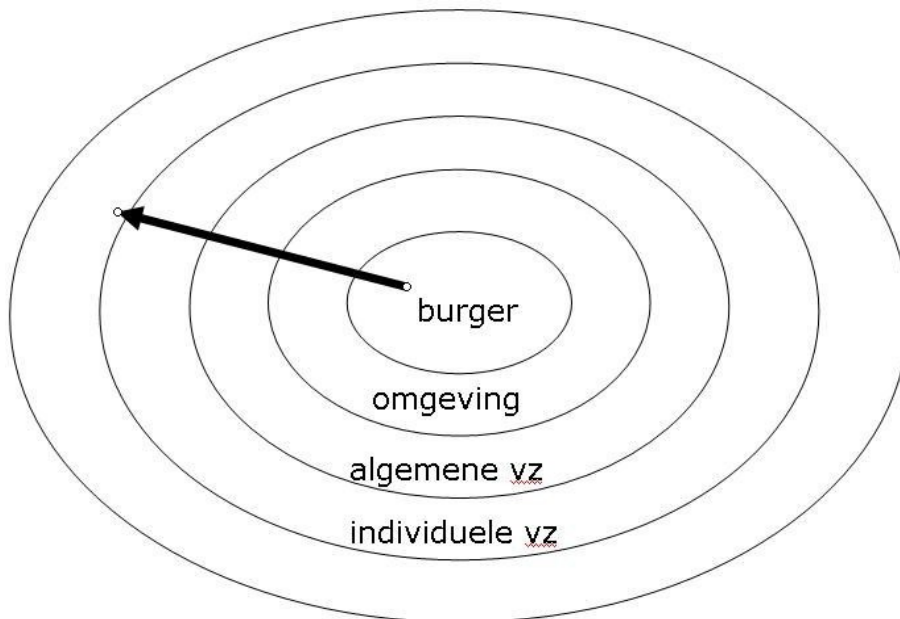
3.2.1. De Kanteling en WNS

Kort gezegd is 'de Kanteling' het veranderproces van het denken in claims en rechten naar het denken in oplossingen en zelforganiserend vermogen. Mensen worden uitgedaagd zoveel mogelijk zelf te zoeken naar oplossingen voor hun problemen. In het ondersteuningsproces zullen in eerste instantie algemene, voorliggende voorzieningen worden ingezet, in tweede instantie, daar waar nodig, individuele voorzieningen.

De Kanteling gaat ervan uit dat alle mensen met een ondersteuningsvraag uniek zijn en dat hun ondersteuningsbehoefte per persoon verschillend is. Dit vraagt om individueel maatwerk in de ondersteuning van mensen. Daarbij wordt allereerst uitgegaan van de eigen kracht van mensen en de kracht van hun sociale netwerken. Centraal staat dus wat de burger, de hulpvrager zelf kan (oplossen) en wat hij of zij in zijn eigen omgeving aan ondersteuning kan organiseren.

Biedt de eigen kracht en het sociale netwerk onvoldoende mogelijkheden tot ondersteuning, dan wordt gezocht naar oplossingen binnen de algemeen gebruikelijke voorzieningen en de algemene of collectieve voorzieningen. Deze voorzieningen zijn voorliggend op individuele voorzieningen.

In het volgende figuur is het kantelen van de verantwoordelijkheidsverdeling tot uitdrukking gebracht.

Welzijn Nieuwe Stijl (WNS) sluit naadloos aan op 'de Kanteling'. WNS is een programma van de rijksoverheid dat gemeenten stimuleert meer uit de Wmo te halen: een betere aansluiting op wat burgers werkelijk nodig hebben, meer gericht op resultaten en maatschappelijke effecten en ook efficiënter in aanpak. Welzijnsorganisaties spelen hierin een grote rol. WNS wil een extra impuls geven aan de sturingsrelatie tussen gemeente en welzijnsorganisatie en aan de kwaliteit en professionaliteit van welzijnsorganisaties. Hiertoe zijn de volgende acht bakens van Welzijn Nieuwe Stijl geformuleerd.

Deze acht bakens zijn:

Gericht op de analyse van de vraag

1. gericht op de vraag achter de vraag;
2. gebaseerd op de eigen kracht van de burger;

Gericht op het aanbod

3. direct er op af;
4. formeel en informeel in optimale verhouding;
5. doordachte balans van collectief en individueel;

Gericht op de werkwijze

6. integraal werken;
7. niet vrijblijvend, maar resultaatgericht;

Randvoorwaardelijk

8. gebaseerd op ruimte voor de professional.

Deze bakens geven richting aan de nieuwe vormgeving van welzijnsvoorzieningen. Voor de welzijnsinstellingen geven ze de gewenste richting aan voor het verbeteren van de kwaliteit en de professionaliteit. Het gaat dan steeds om de professionaliteit in relatie tot de burger. Voor de gemeenten fungeren ze als ijkpunten waaraan opdrachten aan uitvoerende organisaties kunnen worden getoetst alsmede hun handelen na het verlenen van de opdracht.

De drie hoofddoelstellingen van WNS

'Gemeenschappelijker'

Gemeenten hebben een visie op de doelen die ze met de Wmo willen bereiken, op de inzet van het welzijnswerk daarbij en de te bereiken maatschappelijke doelen. Deze zijn vertaald in een maatschappelijke agenda, die tot stand komt door een dialoog met maatschappelijke instellingen en burgers.

Professioneler en Effectiever

Deze doelstelling richt zich zowel op organisaties als op gemeenten. Aanbieders van welzijn hebben een welzijnsaanbod dat is afgestemd op de visie van de gemeente en de vraag van de burger. Gemeenten sturen maatschappelijke partners beleidsrijker aan. Resultaatgericht is dus niet sturen op producten, maar op resultaten en waar mogelijk op maatschappelijke effecten.

Efficiënter (op macro niveau)

Welzijn Nieuwe Stijl dringt de ingesleten gewoonte terug om voor elk individueel probleem een individuele oplossing te bieden, en om voor elke oplossing naar de overheid te kijken. In Welzijn Nieuwe Stijl staan collectieve arrangementen, vroegtijdig en preventief ingrijpen en de eigen kracht van burgers en gemeenschappen voorop. Daarmee ontstaan op macro niveau en over alle sectoren heen kostenbesparingen. Meer efficiëntie ontstaat ook als de aanbieders van maatschappelijke ondersteuning en de aanbieders van zorg meer samenwerken.

3.2.2. De Kanteling en WNS in Terneuzen

De uitgangspunten van de Kanteling en WNS zijn al enige tijd zichtbaar in de uitvoering van het Terneuzense Wmo-beleid en zullen al doende nog verder worden uitgewerkt in deze nieuwe beleidsperiode, ook bij de vormgeving van de nieuwe taken.

Uitwerkingen die nu al zichtbaar zijn in de uitvoering van de Wmo in Terneuzen zijn:

1. de nadruk op vraagverheldering in het eerste intakegesprek met de klant. Bij een aanvraag voor een voorziening werken medewerkers van aan Z en Wmo-consulenten van de gemeente toe naar een open gesprek met de klant waarin de ondersteuningsbehoefte van de klant in kaart wordt gebracht en afspraken worden gemaakt over passende oplossingen. De insteek van dit gesprek is probleemoplossend, waarbij de eigen mogelijkheden van de klant op de voorgrond staan.
2. meer maatwerk in de ondersteuning van burgers, waarbij eerst wordt uitgegaan van simpele, eenvoudige oplossingen voordat kostbare en schaarse professionele hulp ingezet wordt. Doel daarbij is dat de burger en zijn sociale netwerk zich zelf actief blijven inzetten.
3. de verdere ontwikkeling van algemene of collectieve voorzieningen. Hierbij kunt u denken aan een strijkservice, maaltijdservice, klussendienst. In Terneuzen wordt de komende beleidsperiode fors ingezet op het verder ontwikkelen en uitzetten van dit soort voorzieningen. Dit gebeurt met name door de welzijnsorganisatie 'aan Z' en Dethon ('Service in de regio').
4. het investeren in welzijnswerk door 5% van de Wmo-budgetten voor voorzieningen over te hevelen naar 'aan Z' met de opdracht te zorgen voor collectieve voorzieningen waar vraag naar is.
5. het verder uitwerken en verfijnen van het instrument bestuurlijk aanbesteden. Hierbij worden zorgaanbieders uitgenodigd om samen met de gemeente resultaten en maatschappelijke effecten te onderschrijven en samenwerkingsafspraken te maken om deze te bereiken/bewerkstelligen. Binnen het transitieproces begeleiding wordt ook nadrukkelijk de klant betrokken bij het opstellen van de maatschappelijke agenda.

Onderscheid in voorzieningen

Algemeen gebruikelijke voorzieningen zijn voorzieningen die een geaccepteerde prijsstelling hebben. Deze voorzieningen zijn dus niet speciaal bedoeld voor mensen met een beperking. Bij verstrekkingen die momenteel algemeen gebruikelijk zijn, moet gedacht worden aan thermostatische kranen of fietsen met een hulpmotor.

Algemene of collectieve voorzieningen die speciaal voor de Wmo worden ontwikkeld zijn voorzieningen waar een bepaalde groep inwoners gebruik van kan maken, soms met een lichte toets. De toegang tot algemene voorzieningen moet laagdrempelig zijn. Voorbeelden van algemene voorzieningen zijn maaltijdservice, klussendienst, strijkservice en kinderopvang.

Biedt de eigen kracht en het sociale netwerk onvoldoende mogelijkheden tot ondersteuning, dan wordt gezocht naar oplossingen binnen de algemeen gebruikelijke voorzieningen en de algemene of collectieve voorzieningen. Deze voorzieningen zijn voorliggend op individuele voorzieningen, die het sluitstuk dan wel het vangnet vormen.

3.2.3. *Civil society*: burgers en professionals aan zet

Denken in maatwerk, oplossingen en eigen kracht vraagt een verandering in denken en doen van iedereen: onze inwoners, de maatschappelijke instellingen, onze eigen medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie, het college en de gemeenteraad.

De bal komt weer meer te liggen bij de burgers zelf, en de professionals. De (gemeentelijke) overheid faciliteert en ondersteunt, maar legt het initiatief elders. De contouren van onze *civil society* worden duidelijker. Hoewel “civil society” geen Nederlandse term is, houden we toch vast aan deze omschrijving omdat er geen goede Nederlandse vertaling voor dit begrip is en het begrip ook als zodanig wordt aangehaald in de toelichting op de wettekst Wmo. Onder de *civil society* verstaan we “de samenleving van burgers en maatschappelijke organisaties”, dit laatste in de brede zin des woords.

Met de *civil society* heeft Terneuzen een samenleving voor ogen die sociale samenhang stimuleert en laat samengaan met actief burgerschap. In deze samenleving is voor iedereen een rol weggelegd.

Van de inwoners verwachten wij dat zij, indien mogelijk:

- hun eigen leven actief vormgeven;
- de eigen mogelijkheden actief benutten en kansen pakken, ook wanneer iemand kwetsbaar is;
- er naar streven deel uit te maken van sociale netwerken.

Van de vele (vrijwillige) sociale verbanden verwachten wij dat zij:

- hun eigen ambities actief nastreven door er tijd en energie in te investeren;
- open staan voor alle inwoners van de gemeente, ook zij die ‘bijzonder’ zijn;
- zoveel mogelijk op eigen benen staan en zich niet afhankelijk maken van gemeentelijke subsidies.

Van de professionele organisaties voor wonen, welzijn en zorg in de gemeente en regio verwachten wij dat zij:

- inwoners activeren en faciliteren bij het zelf oplossen van problemen;
- signaleren;
- inwoners – ook kwetsbare – stimuleren om niet alleen te participeren, maar ook zelf het voortouw te nemen en initiatief te tonen;
- inwoners waar nodig ondersteunen en een vangnet bieden;

- ook handelen vanuit een eigen verantwoordelijkheid en niet slechts in opdracht van de gemeente;
- samenwerken met de gemeente / samenwerkingscontracten afsluiten.

Als inwoners, sociale verbanden en professionele organisaties hun rol aanvaarden, dan kan de gemeente zich richten op wat haar verantwoordelijkheid is, namelijk:

- het voeren van de regie (creëren van randvoorwaarden en samenhang);
- overzicht hebben en houden (o.a. door monitoring, onderzoek, overleg);
- organiseren van samenwerking (o.a. mobiliseren, verbinden);
- uitzetten of organiseren van beleidslijnen;
- verantwoording afleggen over het geheel;
- het investeren in preventie;
- het materieel en immaterieel ondersteunen van sociale verbanden;
- het faciliteren van ondersteuning door professionele organisaties;
- het organiseren en financieren van compensatie en participatie voor hen die dat nodig hebben.

De gemeente bepaalt wat zij haar inwoners wil kunnen bieden en tot hoever zij zich verantwoordelijk wil voelen voor het voorzien in een ondersteuningsaanbod. De gemeente formuleert in dit verband, in overleg met organisaties en burgers, de vraag en gaat na wie kan/wil leveren en tegen welke prijs. Hiertoe zal de gemeente de komende beleidsperiode gebruik maken van het instrument bestuurlijk aanbesteden.

4. Beleidsthema's Wmo Terneuzen

4.1. Thema 1: Opgroeien en opvoeden

De uitgangspunten van de nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente Terneuzen (2010 t/m 2013) dienen als basis voor het onderdeel 'Opvoeden en opgroeien' van dit WMO-beleidsplan. Wij hebben in deze nota onze visie op jeugd als volgt geformuleerd:

"De gemeente Terneuzen streeft een sluitende aanpak voor integraal jeugdbeleid na, waarbij de gemeente de regierol op zich neemt. De gemeente streeft bovendien het bevorderen van leefbare wijken na, waarin kinderen worden aangemoedigd hun capaciteiten aan te spreken en zich optimaal te ontwikkelen. De gemeente richt zich voornamelijk op preventief jeugdbeleid, waarbij het kind en het gezin centraal staan. Uitgangspunt is dat er wordt aangesloten bij bestaand beleid."

Deze visie sluit nog prima aan bij de nieuwe ontwikkelingen in het kader van de transitie van de jeugdzorg en de nieuwe Wet passend onderwijs. Dit transitieproces zal de komende jaren verder vormgegeven worden. De rijksoverheid en de provincie dragen alle jeugdzorgtaken over aan de gemeenten. Het is de bedoeling dat het nieuwe stelsel zorg voor jeugd vanaf 1 januari 2015 ingaat. De komende jaren gaan we aan de slag met het vormgeven van de complete jeugdketen: van preventie tot zorg. Daarom formuleren wij een aantal uitgangspunten nu nog scherper dan in het jeugdbeleid.

Er is een duidelijke verbinding te leggen met het prestatieveld 2 'het op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden'. Daarnaast komen ook de prestatievelden 1, 3, 5 en 6 terug in dit thema opgroeien en opvoeden.

Wat willen we bereiken?

Het gezond en veilig opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren staat centraal. Dit is een universeel recht van elk kind, ongeachte achtergrond of beperking. Het dient ook een maatschappelijk belang: het beantwoordt bijvoorbeeld aan de diepgewortelde waarde in de samenleving dat we onze jeugdigen optimale kansen willen bieden en willen beschermen. Een gedegen stelsel draagt er ook toe bij dat jeugdigen later op een goede manier functioneren in onze samenleving, het voorkomt dat ze het verkeerde pad op gaan of dat ze te veel afhankelijk worden van zorg. Ouders zijn hiervoor eerst verantwoordelijk. Versterken van de opvoeding in plaats van de zorg overnemen. Werken aan het herstel van het gewone leven, het versterken van de eigen kracht en autonomie van jeugdigen en hun ouders. De overheid komt pas in beeld als dit niet vanzelf gaat. Doel daarbij is eerdere ondersteuning (preventie en vroeg signalering) en zorg op maat en betere samenwerking rond jeugdigen en gezinnen. Passend daarbij is het bieden van maatwerk, afgestemd op de lokale en individuele situatie. Het inrichten van een sterke basis- en samenhangende zorgstructuur voor gezond en veilig opgroeien van jeugdigen en jongeren is noodzakelijk.

We willen bereiken dat we de volledige jeugdketen in beeld hebben c.q. efficiënt ingericht hebben, van preventie tot zorg. Daarbij hebben we aandacht voor een integrale benadering en inzet op preventieve voorzieningen en vroeghulp om de druk op duurdere zorg te verlagen.

Wat gaan we ervoor doen?

Er zijn drie ontwikkelingen die de komende jaren onze aandacht vragen. Deze worden hieronder verder uitgewerkt.

Centrum voor Jeugd en Gezin

In de nieuwe Wet zorg voor jeugd wordt opgenomen dat elke gemeente een herkenbare en laagdrempelige plek moet hebben van waaruit preventieve gezondheidszorg, opvoedondersteuning en hulp aan jeugdigen, gezinnen en medeopvoeders integraal wordt

aangeboden. Ook wordt in de wet opgenomen dat de geboden hulp en ondersteuning aan een jeugdige afgestemd wordt met de ondersteuning op school en dat er op deze plek een bepaalde deskundigheid aanwezig behoort te zijn. Deze nieuwe wet vraagt om een doorontwikkeling van het CJG. Hierbij horen de volgende kerntaken van het CJG, die ook beschreven zijn in de WMO in de zorg voor kinderen, jongeren en hun ouders:

1. monitoren, screenen en vaccineren;
2. ondersteuning, voorlichting, advies en informatie;
3. zoveel mogelijk zelf bieden van hulp bij complexe of specialistische hulpvragen en hulp inschakelen in een zo vroeg mogelijk stadium;
4. integrale zorg rondom het gezin organiseren (bijvoorbeeld door inzet van een gezinscoach volgens één gezin, één plan, één regisseur);
5. samenwerking met het onderwijs.

Deze vijf functies zijn geïmplementeerd in het Centrum voor Jeugd en Gezin Hulst-Terneuzen (CJG). Ouders, kinderen, jongeren tot 23 jaar en professionals kunnen bij het CJG terecht met hun vragen over opvoeden en opgroeien. Het CJG biedt advies, ondersteuning en hulp op maat. Kernpartners in het CJG zijn GGD Zeeland (jeugdgezondheidszorg), Stichting Maatschappelijk Werk Zeeuws-Vlaanderen, MEE Zeeland en Indigo. Verder zijn er verbindingen gelegd met de Zorg Advies Teams in het onderwijs en met Bureau Jeugdzorg.

Een belangrijk verschil met de huidige situatie is dat vanuit het CJG ook direct ondersteuning geboden zal worden, waarvoor nu een indicatie of doorverwijzing nodig is. Bij de hulp en ondersteuning wordt steeds gekeken naar wat het gezin en hun omgeving zelf kan doen om een probleem op te lossen. Het CJG helpt bij een snelle diagnose, geeft advies en ondersteuning en voorkomt dat problemen onnodig verergeren. Het CJG werkt daarbij zoveel mogelijk samen met het onderwijs (o.a. Passend Onderwijs) en het Veiligheidshuis. Nieuw daarbij is dat er geen apart CJG meer zal bestaan voor de gemeenten Hulst – Terneuzen en de gemeente Sluis. De intentie is om één Zeeuws-Vlaams CJG in te richten, waarbij voldoende aandacht is voor de couleur locale. Door in Zeeuws-Vlaanderen de samenwerking te versterken op het preventieve jeugdterrein, zal de decentralisatie van de jeugdzorg beter opgepakt kunnen worden. Wij zijn voornemens om voor eind 2012 te komen tot één Zeeuws-Vlaams CJG. De versterking van het CJG om de jeugdzorgtaken op een goede wijze op te kunnen vangen, zal tot december 2014 in beslag nemen.

Pedagogische civil society

Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat kinderen zich beter ontwikkelen als ze opgenomen zijn in sociale netwerken die groter zijn dan het gezin alleen. Als er bijvoorbeeld goede verbindingen zijn tussen ouders in de buurt en tussen ouders en de school, dan presteren kinderen beter en hebben ze meer kans op maatschappelijk succes. De kansen op kindermishandeling en jeugdcriminaliteit dalen als de sociale effectiviteit in een buurt hoog is. De pedagogische civil society is het organiseren van gemeenschappelijke activiteiten van burgers rondom het grootbrengen van kinderen. In een sterke pedagogische civil society voelen burgers zich betrokken bij de (opvoeding van) kinderen en jeugdigen in hun omgeving. Binnen zo'n rijke en sterke sociale omgeving krijgen kinderen de meeste kans zich optimaal te ontwikkelen. Van belang is dat in de pedagogische civil society het initiatief bij burgers ligt en dat de rol van professionals is om te faciliteren, te ondersteunen en soms uit te lokken.

De rol van het CJG is versterken van de pedagogische civil society. In aanleg is het CJG vooral bedoeld om laagdrempelige hulp te bieden. De gemeente kan ervoor zorgen dat initiatief van burgers wordt gestimuleerd door instellingen en professionals. Ze hebben hierin niet een organiserende maar een faciliterende taak; outreachend werken. Belangrijk hierbij is dat het CJG samenwerkt met het welzijns- en jeugd- en jongerenwerk om het versterken van

de civil society vorm te geven. Daarom willen wij uiterlijk in december 2013 het CJG versterkt hebben met het welzijns- en jeugd- en jongerenwerk.

Transitie jeugdzorg

Per 1 januari 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor alle jeugdzorgtaken. Dat betekent dat we de komende jaren een transitie en vooral ook een transformatie van de jeugdzorg door zullen maken. De transitie betekent vooral dat taken en middelen van het rijk worden overgedragen aan gemeenten. Maar er wordt ook van gemeenten verwacht dat zij de jeugdzorg effectiever en efficiënter gaan inrichten, o.a. door bezuinigingen op het jeugdzorgbudget. Dat betekent dat we moeten gaan werken aan een transformatie van de jeugdzorg.

Het doel van de transitie jeugdzorg is om meer samenhangende zorg voor gezinnen en jeugdigen te kunnen organiseren. De hoofdoelen van het nieuwe wettelijke stelsel zijn:

- eerdere ondersteuning en zorg op maat.
- betere samenwerking rond gezinnen.

Dat wil het kabinet bereiken door:

- het vergroten van de 80% groep opvoeders en kinderen met wie het goed gaat;
- het beschikbaar krijgen van snel inzetbare, kwalitatief goede zorg in de eigen context, op basis van 1 gezin, 1 plan;
- doorontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin van waaruit laagdrempelige en herkenbare advisering, preventie en jeugdgezondheidszorg en ondersteuning geboden wordt.

De jeugdzorgtaken die – onder voorbehoud – naar de gemeente toekomen, zijn:

1. Aanmeldingen Bureau Jeugdzorg
2. Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
3. Jeugdbescherming
4. Jeugdreclassering
5. Jeugd & opvoedhulp
6. Jeugdzorg Plus
7. Jeugd-ggz (geestelijke gezondheidszorg)
8. Jeugd-lvg (lichtverstandelijk gehandicapten)

De 13 Zeeuwse gemeenten en de provincie Zeeland vullen de transitie jeugdzorg gezamenlijk in. Daarbij is aandacht voor welke taken op provinciaal, regionaal en lokaal niveau geregeld moeten worden. De Task Force Jeugd krijgt een aanjagende en afstemmende rol in het proces. Zorgaanbieders en het onderwijs worden bij het proces betrokken. Er worden dwarsverbanden gelegd tussen de transitie jeugdzorg en andere te decentraliseren terreinen, zoals Wet werken naar vermogen, passend onderwijs, transitie AWBZ. Per 1 januari 2015 zijn we verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugdzorgtaken. Dan gaat de nieuwe Wet zorg voor jeugd in. In 2012 wordt de startfoto van de huidige jeugdzorgsituatie gepresenteerd. In 2013 verwachten we de voorlopige kaders van de nieuwe Wet zorg voor jeugd te kunnen presenteren en welke budgetten overgeheveld worden. In 2014 zal een implementatieplan jeugdzorg gepresenteerd worden.

Wat mag het kosten?

Wij ontvangen de komende jaren van het Rijk jeugdzorgmiddelen om de transitie voor te bereiden. Vanaf 1 januari 2015 zullen wij het complete jeugdzorgbudget ontvangen. Waarschijnlijk zullen deze middelen niet geoormerkt zijn. Op dit moment besteden wij aan het integrale jeugdbeleid al de budgetten jeugdbeleid en het budget Centrum voor Jeugd en Gezin (samenhang jeugd, onderwijs, zorg). We stellen voor om de jeugdzorgmiddelen voor dat doel in te zetten waarvoor ze bedoeld zijn. Deze middelen zullen budgettair neutraal ingezet worden.

4.2. Thema 2: Ondersteuning, begeleiding en mobiliteit

Dit thema loopt als een rode draad door dit beleidsplan heen. Dit thema heeft zijn 'roots' in de voormalige WVG (Wet Voorzieningen Gehandicapten). Binnen de wettelijke context valt dit onder de prestatievelen 5 en 6. Echter dit thema zal ook duidelijk gekoppeld moeten worden aan de ander twee thema's zoals hiervoor en hierna besproken worden.

De gemeente kreeg bij de invoering van de Wmo de Huishoudelijke Hulp overgedragen vanuit de AWBZ. De eerste jaren na de invoering van de Wmo is sterk ingezet op het bedrijfsmatig organiseren van de nieuwe Wmo taak Huishoudelijke Hulp. De overige Wmo voorzieningen en verstrekkingen die voorheen via de WVG geregeld waren werden volgens de WVG-systematiek afgewerkt.

Vanaf 1 januari 2012 worden de Wmo aanvragen 'gekanteld' en volgens de uitgangspunten van 'Welzijn Nieuwe Stijl' beoordeeld en afgehandeld. Sterker nog bij een eerste contact wordt niet meer gesproken van een aanvraag maar van een melding. Allereerst worden eigen mogelijkheden en mogelijkheden van de directe omgeving onderzocht vooraleer er (dure) professionele hulp via Wmo-voorzieningen en -verstrekkingen wordt geregeld. De uitgangspunten hierbij zijn aan bod gekomen in hoofdstuk drie van dit beleidsplan. Vanaf 1 januari 2012 hebben de zorgaanbieders die in Zeeuws-Vlaanderen de Huishoudelijke Hulp leveren, met de gemeente Terneuzen samenwerkingscontracten ondertekend. Dit alles binnen de wettelijke kaders van de (Europees) bestuurlijke aanbesteding.

Ook binnen het Wmo-vervoer zal de nodige efficiëntiewinst behaald kunnen worden, door de samenvoeging van het Wmo-vervoer en het vervoer voor de extramurale begeleiding. Een eerste stap hierin is al gezet. De gemeentelijke taxicentrale regelt naast het Zeeuws Vlaamse Wmo-vervoer ook de vervoersbewegingen van 'Tragel', een grote zorgaanbieder voor mensen met een verstandelijke beperking.

De meldingen/aanvragen worden door zowel medewerkers van de gemeente (consulenten Zorg en Inkomen) als de welzijnsmedewerkers van 'aan Z' behandeld. Er worden met de hulpvragende burgers keukentafelgesprekken gehouden. Er wordt maatwerk geleverd, indien noodzakelijk wordt ook de toegang naar de thuiszorg verleend en de noodzakelijke voorzieningen en verstrekkingen die noodzakelijk zijn.

Door een lage drempel te hanteren kan ook 'outreaching' gewerkt worden. Ook op basis van signalen uit de buurt of directe omgeving kan hulp en ondersteuning aangeboden worden. In zijn advies geeft de adviesraad Wmo dit als volgt weer: "Niemand tussen de wal en het schip door een laagdrempelige toegang tot de Wmo met menselijke maat".

Terneuzen heeft besloten om de transitie begeleiding (van AWBZ naar de Wmo) Zeeuws-Vlaams op te pakken. Hiertoe is een ambtelijk transitieteam samengesteld dat het voorbereidend werk doet. Dit transitieteam zal ervoor zorgen dat er eind 2012 conceptcontracten uitonderhandeld zijn binnen de vastgestelde procedure bestuurlijk aanbesteden. Wellicht zullen bijzondere vormen van begeleiding voor zeer specifieke groepen Zeeuws worden aanbesteed. Ook zal in provinciaal verband onderzocht worden of de intensieve palliatieve begeleiding (=begeleiding gedurende de laatste 6 weken van iemands leven) anders georganiseerd kan worden.

Wat willen we bereiken?

De gemeente Terneuzen wil kwalitatief hoogwaardige begeleiding en ondersteuning realiseren, zo dicht mogelijk bij de burger, outreachend en gebruik makend van eigen mogelijkheden van de burger en zijn/haar directe omgeving.

Wat gaan we ervoor doen?

Zoals de adviesraad Wmo aangeeft is het planmatig verstrekken van informatie aan burgers en groepen burgers essentieel. Inmiddels is welzijnsorganisatie 'aan Z' in samenspraak met de gemeente gestart met een informatiecampagne.

Om een samenhang te kunnen realiseren tussen de verschillende transities (Wet werken naar Vermogen, AWBZ transitie, Transitie Jeugdzorg en de gevolgen van de Wet passend onderwijs), zullen we in een proefgebied, bijvoorbeeld Sas van Gent, onderzoeken hoe we de integrale hulpverlening en de toegang tot de hulpverlening Wmo breed het beste kunnen organiseren. Deze proef zal opgestart worden in de tweede helft van 2012/ eerste helft 2013.

Wat mag het kosten?

De gemeente Terneuzen ontvangt de komende jaren van het Rijk middelen voor de Wmo taken. Tijdens het maken van dit beleidsplan is nog onbekend over welke middelen de komende jaren vanuit het Rijk over gaan komen voor de uitvoering van de nieuwe taken. De gemeente is wel verplicht om jaarlijks verantwoording af te leggen over de uitvoering van de wettelijke taken en gegevens aan te leveren voor de benchmark. Indien gemeenten minder uit gaan geven dan ze verstrekt krijgen, zal zeker het macrobudget naar beneden worden bijgesteld. Geadviseerd wordt bij de begrotingsonderhandelingen ook de ontvangen budgetten te besteden aan de Wmo, dit kan budgettair neutraal. De financiering van integrale beleidsuitgangspunten zoals 'Social Return on Investment' en middelen voor zogeheten algemene voorzieningen dienen ook uit de beschikbare budgetten betaald te worden.

Bijlage 4 geeft een overzicht van de huidige stand van zaken meerjarenramingen van de Wmo voorzieningen en verstrekkingen.

4.3. Thema 3: Iedereen aan boord: voorkomen van uitval en terugval

Prestatievelden 7, 8 en 9 van de Wmo geven gemeenten de opdracht zorg te dragen voor maatschappelijke opvang, vrouwen(crisis)opvang, de bestrijding van huiselijk geweld, de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz), de ambulante verslavingszorg en verslavingspreventie. In Zeeland ontwikkelen gemeenten gezamenlijk dit beleid in de stuurgroep van het CZW Bureau. Deze stuurgroep staat in verbinding met het College van Zorg en Welzijn, waarin over dit beleid afstemming plaatsvindt tussen de 13 Zeeuwse gemeenten en de provincie Zeeland. In de stuurgroep van het CZW Bureau wordt overlegd over de verdeling van de middelen die centrumgemeente Vlissingen ontvangt van het rijk: in de vorm van de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke Opvang, OGGz en Verslavingsbeleid, en de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang. Het Zeeuws Kompas is daarbij de leidraad.

Het Zeeuws Kompas

In 2008 is het Zeeuws Kompas ontstaan: een visie op en een plan van aanpak voor de opvang en het voorkomen van opvang van sociaal kwetsbare personen in Zeeland 2008-2015.

Belangrijke inhoudelijke pijlers van het Zeeuws Kompas zijn:

- het voorkomen van erger en uitval ofwel het voorkomen van sociale uitsluiting en dakloosheid (de vangnettaak);
- het weer meedoen en erbij horen als ook het voorkomen van terugval (de hersteltaak).

Zeeland zet in op preventie en ziet verbindingen met onder andere schuldhulpverlening en gezondheidsbeleid. Uitgangspunten binnen de opvang zijn:

- een persoonsgerichte benadering met individuele trajectplannen;
- een sluitende samenwerking tussen instellingen.

Herijking van het Zeeuws Kompas

In 2009 heeft het rijk besloten de verdeling van de middelen voor maatschappelijke opvang over de centrumgemeenten te herzien vanaf het jaar 2010. Zeeland krijgt hierdoor tot 2015 jaarlijks ongeveer 350.000 euro minder. Door een herverdeling van de zogenaamde grensstroommiddelen, kan deze bezuiniging oplopen tot 2,1 miljoen euro. Dit vooruitzicht maakt een herziening van het Zeeuws Kompas en/of de wijze waarop Zeeland een vangnet voor sociaal kwetsbaren organiseert, noodzakelijk. Binnen de maatschappelijke opvang zijn twee segmenten te onderscheiden:

1. opvang;
2. preventie en nazorg.

Het ligt voor de hand dat de afzonderlijke gemeenten, gezien hun wettelijke taken vanuit de Wmo, de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de Wet werk en bijstand / Werken naar vermogen (Wwb / Wwnv), een grotere rol gaan spelen in het segment preventie en nazorg dan tot nu toe het geval was, zowel inhoudelijk als financieel. Daarnaast zullen de gemeenten financieel bij gaan dragen aan de opvang- en vangnetaak. Bij de uitwerking van de preventie- en nazorgtaken zal de gemeente Terneuzen de uitgangspunten van dit Wmo-beleid hanteren, zoals dat van de kanteling en van welzijn nieuwe stijl.

Wat willen we bereiken?

Binnen dit thema willen we bereiken dat sociaal kwetsbare burgers aan de samenleving deel (kunnen) blijven nemen. De doelen zijn:

1. Voorkomen van dak- en thuisloosheid:

- voorkomen dat potentieel daklozen feitelijk dakloos worden, dat feitelijk daklozen dakloos blijven (en veelpleger) en dat residentieel daklozen, die verblijven in een instelling, weer feitelijk dakloos worden.
- bevorderen dat potentieel daklozen een dak boven hun hoofd houden, dat feitelijk daklozen onderdak vinden en dat residentieel daklozen na verblijf in een instelling weer meer zelfstandig gaan wonen.

- signaleren en bestrijden van risicofactoren in het kader van de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz).
2. Bestrijden van geweld in afhankelijkheidsrelaties (huiselijk geweld):
 - opvang en herstel van slachtoffers van huiselijk geweld inclusief het voorbereiden op hernieuwde zelfstandigheid (Vrouwenopvang).
 - terugdringen van huiselijk geweld (met o.a. preventieve interventies en het tijdelijk huisverbod).
 3. Voorkomen van marginaliseren¹ van verslaafden:
 - het terugdringen van het aantal mensen met ernstige, chronische verslavingsproblemen, het voorkomen van hun marginalisering en het stabiliseren van hun leefsituatie en het minimaliseren van de overlast die zij kunnen veroorzaken, onder andere door vroegtijdige signalering en behandeling van verslavingsproblematiek.
 - terugdringen van problematisch genotmiddelengebruik door jongeren.

Wat gaan we ervoor doen?

In **Zeeuws** verband worden de volgende ontwikkelingen nagestreefd:

1. spreiding van de uit- of doorstroom van cliënten uit maatschappelijke opvang en vrouwenopvang over Zeeland en, indien mogelijk, van de opvang zelf. Belangrijke uitgangs- en aandachtspunten hierbij zijn:
 - a. een evenwichtige spreiding van de kosten voor uitkering en re-integratie/dagbesteding en begeleiding over de 13 gemeenten in Zeeland en de centrumgemeente;
 - b. werken volgens de landelijke afspraken over toegankelijkheid en regiobinding.
 - c. afspraken met woningcorporaties over het beschikbaar stellen van woningen voor deze doelgroep en andere sociaal kwetsbaren.
2. re-integratie, werktrajecten, dagbesteding/begeleiding voor klanten uit de maatschappelijke opvang koppelen aan /integreren in bestaande dienstverlening binnen/van gemeenten.
3. handhaving Meld- en Actiepunt Bemoeizorg (MAB): outreachende hulp aan mensen die zelf niet meer in staat zijn de benodigde hulp te vragen en in te schakelen. Deze mensen vormen vaak een gevaar voor zichzelf en veroorzaken overlast voor hun omgeving. Doel is het in contact komen met mensen en ze over te dragen aan het reguliere hulpverleningsaanbod. Aandachtspunten zijn:
 - a. de wachtlijsten bij ketenpartners;
 - b. de mogelijkheden om intensieve trajecten te voorkomen door eerder ingrijpen.
4. implementeren van de nieuwe Wet meldcode en versterking van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld Zeeland.
5. bieden van verslavingszorg waaronder de opvang van verslaafden in het HKPD in Vlissingen, ambulante verslavingszorg, outreachende preventieve zorg. Aandachtspunten:
 - a. inzichtelijk maken wat er wordt gedaan met welke effecten.
6. monitoren van de dienstverlening bij de maatschappelijke opvang, door het afstemmen van registraties van de verschillende opvangorganisaties. Hierdoor wordt het mogelijk om de in- en uitstroom in de daklozenopvang te volgen en om met de instellingen de werkwijze te verbeteren. De GGD Zeeland voert dit uit.

Lokaal en **regionaal** houden we de verslavingspreventie in stand. Tot 2013 wordt de inzet van Indigo Zeeland voor verslavingspreventie in Zeeland betaald uit de decentralisatie-uitkering Maatschappelijk Opvang, OGGz en Verslavingsbeleid. Vanaf 2013 zijn de kosten voor de afzonderlijk gemeenten.

¹ Marginaliseren is het proces waarbij personen of groepen in de marge van de samenleving terechtkomen; niet meer meetellen.

Regionaal en **lokaal** worden de volgende vormen van dienstverlening in samenhang met elkaar, met de beleidsontwikkelingen op gebied van publieke gezondheid, werk&inkomen en met de taken onder thema 1 en 2 van dit beleidsplan verder uitgewerkt en doorontwikkeld:

1. Maatwerk Emergis/Maatschappelijk werk: kan gezien worden in het verlengde van het werk van het MAB. Na het leggen van contacten door de GGD, begeleidt Maatwerk de zorgmijders intensief naar een meer sociaal wenselijke manier van leven.
2. OGGz-netwerk: een afstemmingsoverleg tussen alle instanties in de gemeente Terneuzen die betrokken zijn bij het voorkomen van uitval van kwetsbare mensen.
3. Woonherkansingsbeleid (samen met Clavis en Woongoed)
4. De ontwikkeling van passende woonvoorzieningen voor jongeren voor Terneuzen en/of Zeeuws-Vlaanderen.
5. De inzet van CPGGz-middelen = collectieve preventie Geestelijke Gezondheidszorg.

Aandachtspunten bij deze doorontwikkeling:

- a. 'preventie loont', inzetten op preventie en vroegtijdig ingrijpen en daarmee de inzet van duurdere zorg, zoals tweedelijns zorg of justitiële trajecten, terugdringen;
- b. meer betrekken van de voorliggende, 1^e-lijns voorzieningen bij preventie en herstel/nazorg;
- c. een goede monitoring van het proces en de resultaten.

Wat mag het kosten?

Van onze gemeente wordt een bijdrage verwacht aan de organisatie van Maatschappelijke opvang in Zeeland. Tevens zullen we een aantal preventieve taken, die niet meer vanuit de centrumgemeentegelden gefinancierd kunnen worden, zelf gaan betalen (verslavingspreventie). Een deel van het beschikbare budget wordt aangewend voor noodzakelijke vernieuwing van de dienstverlening.

Uitgangspunt voor de gemeente Terneuzen blijft om een en ander budgettair neutraal te laten verlopen.

Bijlage 1 Startnotie Wmo-beleidsplan 2012-2015

Startnotitie

Beleidsplan Wmo 2012-2015

**Voortbouwen op het stevige fundament onder de
Wet maatschappelijke ondersteuning in Terneuzen**

Oktober 2011

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	3
2. Procedure / tijdpad nieuwe beleidsplan	3
3. Evaluatie Wmo / korte terugblik 2008-2012	4
• Onderzoek Rekenkamercommissie quickscan Wmo-beleid	
• Wmo-monitor en klanttevredenheidsonderzoek	
• Pilot Huishoudelijke Hulp Oudelandse Hoeve/Sluiskil	
• Conclusie	
4. Relevante ontwikkelingen	5
• Demografische ontwikkelingen	
• Bezuinigingen op Gemeentefonds en Wmo-budgetten	
• De kanteling van de Wmo	
• Welzijn / Nieuwe stijl	
• Decentralisatie AWBZ taken	
• Integraal beleid	
• Transitie jeugdzorg	
5. Kaderstelling	8

1. Aanleiding

Op 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ingevoerd. Deze wet maakt gemeenten verantwoordelijk voor de maatschappelijke ondersteuning van mensen, met als doel dat mensen (ongeacht of zij een beperking hebben) mee kunnen doen aan de samenleving en zelfredzaam kunnen zijn.

De Wmo schrijft voor dat gemeenten vierjaarlijks (met ingang van 1 januari 2008) een beleidsplan vaststellen waarin zij aangeven hoe zij de maatschappelijke ondersteuning in hun gemeente voor die periode vormgeven. Voor de periode 2012-2015 dient een nieuw beleidsplan te worden opgesteld. Terneuzen heeft intussen veel ervaring opgedaan met de uitvoering van de Wmo. Projecten zijn gestart, er wordt nauw samengewerkt met maatschappelijke partners en voor verschillende onderdelen van de wet is nieuw beleid ontwikkeld. In regionaal verband hebben we onder andere afspraken gemaakt over maatschappelijke opvang, verslavingszorg en preventieve GGZ activiteiten, en huishoudelijke hulp.

Terneuzen wil met de uitvoering van de Wmo de participatie en zelfredzaamheid van (kwetsbare) burgers stimuleren. Dit vindt plaats in samenspraak met (uitvoerings-) partners en belanghebbenden. Het beoogd resultaat hiervan is, dat alle inwoners, ongeacht hun beperkingen, op een volwaardige manier mee kunnen doen aan de samenleving.

Jong, oud, mensen met en mensen zonder een beperking. We willen bereiken dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig in de eigen omgeving kunnen blijven wonen en deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.

De hulpvraag van de burger staat centraal. Samen met de burger moet bekeken worden welke vorm van ondersteuning een antwoord biedt op deze vraag. We streven er zodoende naar (kwetsbare) burgers in voldoende mate te compenseren, zodanig dat dit recht doet aan de specifieke situatie van de cliënt en zodanig dat de geboden ondersteuning een oplossing biedt voor de gestelde hulpvraag.

De nadruk ligt op de eigen kracht van mensen, hun zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid, ten opzichte van zichzelf en van elkaar. Uitgangspunt is dat mensen als zij ondersteuning nodig hebben in eerste instantie zelf een oplossing zoeken en, waar mogelijk, een beroep doen op hun sociaal netwerk. Onderlinge solidariteit staat voorop.

2. Procedure / tijdpad nieuw beleidsplan

Door de behandeling van deze startnotitie geeft de gemeenteraad kaderstellend richting aan een nieuw beleidsplan. Als vervolg hierop zal het ontwerpbeleidsplan 2012-2015 in de eerste helft van 2012 met de gemeenteraad besproken worden waarna een definitieve vaststelling volgt uiterlijk 1 juli 2012.

De insteek van het college van B&W ten aanzien van het nieuwe beleidsplan is niet om het hele Wmo-speelveld met de 9 prestatievelden weer integraal onder de loep te nemen. Een gegeven is dat we met dit nieuwe beleidsplan niet vanaf nul beginnen. Het college kiest daarom als voortzetting van de afgelopen planperiode onverkort voor een praktische en pragmatische invulling van de Wmo. Wat goed gaat wordt voortgezet, wat beter kan wordt aangepakt en nieuwe ontwikkelingen worden niet als bedreiging maar als kans gezien en daadkrachtig opgepakt. Het college streeft dan ook geen 'dik' beleidsplan na waarin eerdere goede keuzes worden herbevestigd; de voorkeur van het college gaat uit naar een kort en praktisch document dat inspeelt op de nieuwe ontwikkelingen binnen de Wmo.

Met een raadsinformatiebijeenkomst zal de Wmo integraal worden neergezet. Feiten, cijfers, kennis over de Wmo zullen ter beschikking worden gesteld.

3. Evaluatie Wmo / korte terugblik 2008-2012

We beperken de evaluatie en terugblik op de beleidsplanperiode 2008-2011 tot een drietal veelzeggende zaken, omdat deze naar onze mening gezamenlijk een goed beeld geven van de Wmo in de gemeente Terneuzen.

Onderzoek Rekenkamercommissie quickscan Wmo-beleid

Medio 2011 heeft een 'Quickscan Wmo-beleid' door de Rekenkamercommissie van de gemeente Terneuzen plaatsgevonden. Hoewel het rapport primair gericht was op de kaderstellende en controlerende taak van de gemeenteraad, gaf het rapport daarnaast een heldere inkijk in de over het algemeen goede Wmo-prestaties van onze gemeente. Wij zagen in het rapport dan ook een ondersteuning van het door de gemeente gevoerde beleid. De aanbevelingen uit dit onderzoek zullen gebruikt worden bij de totstandkoming van een nieuw beleidsplan Wmo 2012-2015. Een samenhangend inclusief beleid, waarin prioriteiten worden gesteld en gemonitord, is hierbij het uitgangspunt. Zoals ook in voorgaande jaren zullen kwaliteit en kostenbeheersing in het nieuwe beleidsplan centraal komen te staan.

Vanzelfsprekend krijgen ook de beleidsuitgangspunten van het 'Zeeuws Kompas' een duidelijke rol. In het Zeeuws Kompas krijgen de gemeentelijke Wmo-taken voor de meest kwetsbaren (o.a. oggz, verslavingszorg, maatschappelijke opvang) vorm en inhoud.

Voor de uitvoering van nieuwe taken die vanuit de AWBZ worden overgeheveld naar de Wmo zal goed afgestemd gaan worden met het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) en het Zorgkantoor.

Om optimaal gebruik te kunnen maken van 'best practices' en synergievoordelen, zal dit zoals dit inmiddels al jaren een goed gebruik is, 'winst' behaald kunnen worden uit samenwerkingsvormen met de andere Zeeuwse gemeenten.

Wmo-monitor en klanttevredenheidsonderzoek

Jaarlijks vindt een Wmo-monitor plaats die door Scoop wordt uitgevoerd. De taak om een Wmo-monitor uit te voeren ligt verankerd in de Wmo. De prestatiegegevens dienen eenduidig aangeleverd te worden. De prestatiegegevens van alle gemeenten zijn openbaar en worden gepubliceerd op de website van het ministerie van WVS: www.artikel9wmo.nl. Het klanttevredenheidsonderzoek is meer vormvrij. De eerste jaren stond dit onderzoek vooral in het teken van een traditioneel Wmo-voorzieningen en verstrekkingen breed onderzoek via een enquête. Jaarlijks bleek de tevredenheid rond het cijfer 7,8 te liggen. Kortom, de burgers van Terneuzen waren (en zijn) tevreden over de manier waarop de gemeente Terneuzen de Wmo uitvoert.

Met de Wmo-monitor 2011 wordt beoogd een verdiepingsslag te maken. Een tiental personen die een Wmo voorziening hebben danwel een aanvraag hadden gedaan zijn geïnterviewd. De tien geselecteerden werden willekeurig getrokken uit de bestanden van klanten en aanvragers. Ter voorbereiding op nieuwe ontwikkelingen zijn de beleidsuitgangspunten van de Kanteling besproken. Ook bij deze nieuwe vorm van klanttevredenheid meten mag geconcludeerd worden dat de meerderheid van de ondervragers tevreden is over de Wmo voorzieningen en verstrekkingen. Het klanttevredenheidsonderzoek wijst uit dat bij geïnterviewden de noodzaak tot 'kantelen' en dan vooral het zelf zoeken naar oplossingen onderschreven wordt. Echter in veel gevallen wordt aangegeven dat oplossingen vaak niet voorhanden zijn. Men woont in een vergrijsde omgeving, kinderen wonen ver weg, bij het ouder worden vallen steeds meer oude vrienden weg. Kortom, bekende argumenten waarbij vooral de angst van het wegvallen van voorzieningen een rol speelt.

Dit pleit voor een versteviging van de sociale structuur en versterking van de eigen kracht. Uitgangspunten van ‘Welzijn Nieuwe Stijl’ en ‘De Kanteling’ zijn hiervoor een passende oplossing (zie verderop bij ‘Relevante ontwikkelingen’).

Pilot Huishoudelijke Hulp Oudelandse Hoeve/Sluiskil

Een derde terugblik betreft de evaluatie van de Pilot Huishoudelijke Hulp.

Kort samengevat hebben de aanbevelingen van deze evaluatie betrekking op het anders (ook breder) organiseren van de huishoudelijke hulp middels de uitgangspunten van ‘Welzijn Nieuwe Stijl’ en ‘De Kanteling’. Door de ontwikkeling van een alternatief aanbod van welzijnsondersteunende diensten kan bijgedragen worden aan een verminderde consumptie van dure individuele hulp. Met andere woorden, we moeten op zoek naar alternatieven voor individuele hulp. Te denken valt aan collectieve, voorliggende voorzieningen zoals ramenlapdiensten, diensten/tuinonderhoud cheques, boodschappendiensten etc. Het vormgeven van deze diensten kan dienen als een voorliggende c.q. algemene voorziening welke laagdrempelig ingevoerd kan worden. Ook het duidelijk inzetten op een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de compensatieplicht zoals verwoord in de Wmo van welzijnsorganisaties, zorgaanbieders en de gemeente is aan te bevelen. Voor de uitvoering van de hulp is het wenselijk om te streven naar zelfsturende teams die dicht bij de klant staan en flexibel ingezet kunnen worden. Hierbij kan ook een breder scala van oplossingen gevonden worden, die dicht staan bij vraag van de klant. De klant en niet de organisatie dient centraal te staan bij het zoeken naar oplossingen. Ondersteun en maak gebruik van nieuwe, eenvoudiger en goedkopere vormen van ondersteuning.

Ook een belangrijke conclusie is dat vaak volstaan kan worden met een eenvoudige inzet van hulp en aanvullende incidentele dienstverlening op aanvraag. Dit vergt eveneens een flexibele inzet welke niet gebaseerd zou moeten zijn op vaste indicaties.

De ‘gekantelde boodschap’ dient gemeentebreed, organisatiebreed, zorgaanbiederbreed uitgedragen te worden. Niet alleen de gemeente en de burgers moeten kantelen, maar ook zorgaanbieders en andere hulpverleners. Hierover dient goed gecommuniceerd te worden.

Conclusie

Wij zijn van mening dat de uitvoering van de Wmo gedurende de eerste beleidsperiode goed is verlopen. Wel is duidelijk geworden dat de nieuwe beleidsperiode 2012-2015 meer vorm gegeven moet worden aan ‘andere oplossingen’ dan we tot nu toe gewend zijn geweest in te zetten. De burger staat hierbij centraal, niet de uitvoerende zorgaanbieder. Er dient anders omgegaan te worden met beschikbare middelen, voorzieningen en verstrekkingen om de kosten beheersbaar te houden.

Aan de gemeenteraad wordt verzocht om de prioriteiten te leggen bij het beheersbaar maken van de kosten van voorzieningen en verstrekkingen met behulp van de uitgangspunten van ‘De kanteling’ en ‘Welzijn Nieuwe Stijl’. Genoemde uitgangspunten worden bij 4. Relevante ontwikkelingen nader verklaard.

4. Relevante ontwikkelingen

Een aantal ontwikkelingen op zowel lokaal als landelijk niveau noodzaken dat we kritisch naar de toekomst moeten (blijven) kijken en ons moeten herbezinnen op onze rol als gemeente in de uitvoering van deze wet. In deze paragraaf schetsen we kort de ontwikkelingen die mede de context vormen voor het nieuwe Wmo beleidsplan.

Demografische ontwikkelingen

Nederland vergrijst. In de periode tussen nu en 2040 neemt het aantal 65 plussers sterk toe, evenals het aantal 75 plussers. Omdat de zorgvraag van met name 75 plussers een stuk hoger

ligt dan die van 65 plussers, betekent dit ook dat de behoefte aan ondersteuning en zorg in te toekomst sterk zal stijgen.

Let op, de nieuwe generatie ouderen is rijker, fitter, en heeft andere interesses en behoeften. Ook de nieuwe ouderen zijn meer gewend om dingen flexibel rondom hun leven te organiseren.

Bezuinigingen op Gemeentefonds en Wmo-budgetten

Voortkomende uit de bezuinigingen van het Rijk, worden gemeenten de komende jaren geconfronteerd met forse kortingen op de rijksmiddelen. Daarbij komt dat zij te maken hebben met hogere uitgaven, onder andere op het gebied van de bijstandverstrekking. Tezamen met voorschrijdende decentralisatie van taken maakt dat gemeenten staan voor een omvangrijke ombuigingsopgave. Keuzes moeten gemaakt worden. Keuzes in de aangeboden maatschappelijke voorzieningen zijn niet van dit proces uitgesloten.

Wellicht goed om in dit kader aan te geven dat de noodzaak tot veranderen ook ingegeven wordt uit financiële noodzaak. Vlissingen heeft vrij recent door Scoop laten onderzoeken welke financiële gevolgen een ongewijzigd voorzieningen en verstrekkingenbeleid met zich meebrengt. Vlissingen is qua bevolkingssamenstelling goed te vergelijken met Terneuzen. De belangrijkste conclusie is dat gelet op demografische ontwikkelingen er bij ongewijzigd beleid er gemiddeld 10 % van de kosten bijgeraamd moet worden en dit cumulatief na een aantal jaren fors hoger komt te liggen. Voor Terneuzen betekend dit dat er bij ongewijzigd beleid al snel 1 miljoen euro per jaar bij moet komen.

De Kanteling van de Wmo

Via de Wmo hebben gemeenten de opdracht de beperkingen van burgers te compenseren. De Kanteling is een project van de VNG dat gemeenten ondersteunt bij het anders invullen van dit compensatiebeginsel. Uitgangspunt is dat door een andere aanpak, gemeenten meer handelen naar de filosofie van de wet. Gezocht moet worden naar oplossingen op maat, rekening houdend met de specifieke vraag en situatie van de cliënt. Meer dan voorheen worden de eigen mogelijkheden van de cliënt betrokken, zowel binnen het eigen sociale netwerk als op financieel gebied. Een gekantelde manier van werken vraagt zowel van gemeenten als burgers een nieuwe benadering:

- Gemeenten zullen meer tijd moeten nemen in het eerste gesprek met de cliënt. Het gesprek wordt meer vraagverhelderend, minder beoordelend.
- Gemeenten en burgers moeten afstappen van de standaard voorzieningenlijst en alle mogelijkheden verkennen om een hulpvraag op te lossen. Hierbij staan behoud van regie over het eigen leven en zelfredzaamheid voorop.
- Samen met de cliënt wordt vastgesteld wat het resultaat van de ondersteuning moet zijn en welke oplossingen daaraan bijdragen. Het gaat dan lang niet altijd om individuele voorzieningen, ook met algemeen aanbod kan het resultaat bereikt worden.

Welzijn Nieuwe Stijl

Voor de doorontwikkeling van de Wmo is het noodzakelijk dat zowel de (sturings)relatie tussen gemeenten en welzijnsorganisaties als de kwaliteit en professionaliteit van het welzijnswerk op orde zijn. Er wordt in dit geval bedoeld op welzijnsorganisaties die zich richten op ondersteuning en zorg, niet zozeer op (sport)verenigingen. Om op deze twee punten een verbeterslag te kunnen maken, heeft het Ministerie van VWS het landelijke programma 'Welzijn Nieuwe Stijl' gelanceerd. Dit project kent acht bakens die richting geven aan de kwaliteitsontwikkeling van de welzijnssector en zijn daarmee ook voor gemeenten in hun rol als opdrachtgever relevant.

Deze acht bakens zijn:

1. gericht op de vraag achter de vraag;
2. gebaseerd op de eigen kracht van de burger;
3. direct er op af;
4. formeel en informeel in optimale verhouding;
5. doordachte balans van collectief en individueel;
6. integraal werken;
7. niet vrijblijvend, maar resultaatgericht;
8. gebaseerd op ruimte voor de professional.

Inmiddels mag duidelijk zijn dat de uitgangspunten van ‘ De kanteling van de Wmo’ en ‘Welzijn Nieuwe Stijl’ naadloos op elkaar aansluiten.

Decentralisatie AWBZ taken

Met de invoering van de Wmo is het Rijk begonnen met het opnieuw inrichten van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). De zorg die vanuit de AWBZ gefinancierd wordt, is op termijn niet meer te bekostigen. In 2009 is daarom de zgn. Pakketmaatregel doorgevoerd. Sindsdien bestaat er geen onderscheid meer tussen de functies ondersteunende begeleiding en activerende begeleiding. Deze functies zijn samengevoegd tot de nieuwe functie begeleiding en heeft als doel de zelfredzaamheid van mensen te vergroten. Het element van maatschappelijke participatie is daarmee komen te vervallen. Dit onderdeel is volgens het Rijk namelijk al gewaarborgd in de Wmo. Bovendien kunnen enkel nog mensen met een matige of zware beperking in aanmerking komen voor begeleiding.

In het Regeerakkoord is aangegeven dat op termijn meer onderdelen vanuit de AWBZ overgeheveld worden naar de Wmo. Concreet gaat het hierbij om de nieuwe functie begeleiding en de dagbesteding. Daarnaast de tijdelijke verstrekking van hulpmiddelen, kortdurend verblijf en de verantwoordelijkheid in de cliëntondersteuning zoals deze momenteel door MEE wordt uitgevoerd. Het kabinet stuurt aan op een volledige overgang van deze onderdelen per 2014. Vanaf 1 januari 2013 zullen gemeenten al wel verantwoordelijk worden voor nieuwe aanvragen. De decentralisatie van de AWBZ taken zal naar verwachting gepaard gaan met forse efficiencykortingen op de bijbehorende budgetten.

De Raad van State heeft inmiddels positief geadviseerd op het nieuwe wetsvoorstel Wmo (wetswijzigingen Wmo) dat in november 2011 in de Tweede Kamer behandeld wordt. Dit wetsvoorstel moet de decentralisatie van de AWBZ taken mogelijk maken en regelt verder de overdracht van nieuwe verantwoordelijkheden voor de gemeentelijke overheid.

Om reeds per 1 januari a.s. in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en werkwijzen is het vaststellen van een nieuwe Wmo verordening nu noodzakelijk. De huidige verordening is nog te sterk gebaseerd op het ‘recht op’ individuele voorzieningen en verstrekkingen zoals dit gold onder het regime van de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG). Het gaat dan primair om 2 ontwikkelingen:

- een andere vorm van indiceren (geen claimbeoordeling meer, maar vraagverheldering gestoeld op de leest van ‘De Kanteling);
- gewijzigde contracten met de zorgaanbieders op basis van budgetfinanciering.

Om die reden treft u naast deze startnotitie een voorstel aan voor een nieuwe Wmo verordening. Het al dan niet vaststellen van een nieuwe verordening is een kaderstellende keuze die de gemeenteraad moet maken.

Ook de taken die we vanuit de AWBZ over hebben moeten nemen en in de toekomst nog over gaan nemen, vereisen een andere benadering. Wellicht dat in de loop van 2012 de verordening daar opnieuw op moet worden aangepast /aangevuld.

In de nieuwe verordening wordt de taken die we via compenserende maatregelen moeten bereiken als volgt omschreven:

- a. een schoon en leefbaar huis;
- b. wonen in een geschikt huis;
- c. beschikken over goederen voor primaire levensbehoeften;
- d. beschikken over schone, draagbare en doelmatige kleding;
- e. het thuis kunnen zorgen voor kinderen die tot het gezin behoren;
- f. zich verplaatsen in en om de woning;
- g. zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel;
- h. de mogelijkheid om contacten te hebben met medemensen en deel te nemen aan recreatieve, maatschappelijke of religieuze activiteiten.

Integraal beleid

Naast de decentralisatie van AWBZ taken komen er nog meer taken naar de gemeente toe.

Het gaat hierbij om:

- de transitie jeugdzorg
- wetsvoorstel werken naar vermogen
- maatregelen rondom passend onderwijs

De samenhang tussen deze trajecten maakt een integrale aanpak noodzakelijk. Het lastige daarbij is dat de maatregelen niet gelijktijdig ingaan.

Transitie jeugdzorg

Het motto van de decentralisatie van de jeugdzorg wordt: “decentraal wat kan, centraal wat moet” (vergelijkbaar met de hiervoor genoemde uitgangspunten). Gemeenten krijgen de vrijheid om op lokaal niveau de zorg voor jeugd in samenhang te organiseren. Het Centrum voor Jeugd en Gezin zal hierbij dienen als fundament voor het nieuwe stelsel van de zorg voor jeugd. Alle financiering op het gebied van jeugd(zorg) komt in één hand. Hierdoor moet de druk op de gespecialiseerde zorg verlaagd worden en de indicatiestelling moet kritisch onder de loep genomen worden. Er komt een nieuwe wet, namelijk de “Wet zorg voor jeugd”. Deze wet zal onder andere de Wet op de Jeugdzorg vervangen. Naar verwachting wordt het wetsvoorstel eind 2012 aan de Tweede Kamer aangeboden worden. De transitie van de jeugdzorg zal tussen 2014 en 2017 volledig doorgevoerd worden.

Wij stellen vast dat de uitgangspunten van al deze ontwikkelingen sterk op elkaar aansluiten. Ook de uitgangspunten van ‘Publieke gezondheid’ sluiten hierop aan. Participatie, eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid van burgers staan centraal.

5. Kaderstelling

Het is belangrijk om in de nieuwe beleidsperiode het samenhangend beleid verder door te ontwikkelen. Vanwege de verdergaande decentralisatie van de gemeentelijke taken zijn we genooddaakt om op korte termijn heel veel dingen te regelen. Het overgrote deel betreft het goed regelen van een overgang en het concreet uitvoering geven aan nieuwe taken. Hier hebben we inmiddels al de nodige ervaring in opgedaan met de decentralisatie van de huishoudelijke hulp in 2007.

Zoals eerder al aangegeven starten we met de Wmo niet vanaf nul. De wet is inmiddels 5 jaar van kracht. In die periode zijn keuzes gemaakt door raad en/of college, die niet altijd of lastig omkeerbaar zijn. Dat maakt kaderstelling ten aanzien van een nieuw beleidsplan Wmo er niet gemakkelijker op. De weg die we moeten gaan is voor een groot gedeelte al ‘gedicteerd’ door de rijksoverheid en/of door onze eigen historische keuzes. Bovendien valt de uitvoering veelal binnen de bevoegdheid van het college van B&W.

De volgende kaders staan naar onze mening (nog steeds) centraal bij de (verdere) inrichting van de Wmo:

- Terneuzen voert de regie

De Wmo geeft de regie over de keten van wonen, welzijn, zorg en maatschappelijke ondersteuning aan de gemeente. Regie houdt in: sturen en controleerbare beslissingen nemen en zorgen voor afstemming tussen alle partijen die actief zijn op deze terreinen.

- Terneuzen stelt participatie van alle burgers centraal

De Wmo gaat uit van zelfredzame burgers die volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Aspecten als vraaggericht werken, maatwerk, eigen kracht van burgers, het inzetten van het sociale netwerk, betaalbaarheid en uitvoerbaarheid zullen de toetssteen vormen voor de inhoud van het nieuwe beleid. De gemeente kiest onverkort voor ‘de Kanteling’ en richt haar verdere beleid daar op in.

- Terneuzen stimuleert en erkent de betrokkenheid van burgers

Het lokale krachtenveld kan niet zonder krachtige organisaties van burgers. De gemeente onderhoudt goede contacten met burgers en hun vertegenwoordigers en belangbehartigers, teneinde op een adequate wijze met deze partijen te communiceren en samen te werken.

- Terneuzen legt het primaat bij private uitvoering

De Wmo legt het primaat voor de uitvoering bij het particuliere initiatief. Daarbij worden bestaande zorgaanbieders expliciet genoemd. Pas wanneer er geen geschikte particuliere organisaties zijn die de gevraagde voorzieningen kunnen leveren, kan Terneuzen of zelf als ‘leverancier’ van diensten optreden.

- Terneuzen benut de beleidsvrijheid en zet de beschikbare middelen adequaat in

De Wmo geeft de gemeente meer taken en meer beleidsvrijheid, maar ook minder geld. Minder regels en minder bureaucratie zijn noodzakelijk om de Wmo-taken binnen budget te kunnen uitvoeren. Samen slimme dingen doen is het devies.

- Terneuzen legt verantwoording af over de geleverde prestaties

De Wmo schrijft voor dat gemeenten verantwoording af moeten leggen over het gevoerde beleid. Hiertoe dienen de eerder genoemde Wmo-monitors en klanttevredenheids-onderzoeken. Waar mogelijk maken we te leveren prestaties SMART.

- Terneuzen werkt samen

Bij de uitvoering van de Wmo werkt Terneuzen waar mogelijk samen met andere gemeenten in Zeeland. Op het gebied van de afstemming van voorzieningen, gegevensuitwisseling, gezamenlijke inkoop etc. liggen mogelijkheden. Ook met maatschappelijke partners, zoals de zorgaanbieders, wordt de samenwerking gezocht. Een strikt zakelijke verhouding met deze partijen past niet bij onze bestuursstijl en is in het verleden ook niet functioneel gebleken.

Voor andere kaders vanuit uw raad houden wij ons aanbevolen.

Tot slot

Deze startnotitie is een eerste stap in de vormgeving van het Wmo-beleidsplan 2012-2015. Wij vragen u het beleid en uitvoering op vlak van de Wmo van de afgelopen jaren voort te zetten en de gekozen kaders te onderstrepen. De komende jaren zullen in het kader staan van de verdergaande decentralisatie van taken. Het is belangrijk om gebruik te blijven maken van aanwezige kennis en kunde welke in de loop van de jaren is opgedaan. Er dient ingezet te worden op een gezamenlijke verantwoordelijkheid met maatschappelijke partners teneinde onze wettelijke compensatieplicht optimaal uit te kunnen voeren. Daarbij mogen we niet vergeten goed te luisteren naar de burger en zijn belangenbehartigers zoals de adviesraad Wmo. Een hoge mate van professionaliteit dient behouden te blijven en geborgd te worden. Slimme keuzes moeten gemaakt worden om daar waar mogelijk ook efficiënter hulp in te kunnen zetten. Integraal beleid dient verder ontwikkeld te worden met aanpalende beleidsvelden en concreet te worden vormgegeven in de uitvoering, waarbij we binnen de beschikbare financiële kaders handelen.

Bijlage 2 1^e Advies van de Adviesraad Wmo Terneuzen

Adviesraad Wmo Terneuzen

Terneuzen, 24 februari 2012

Advies:

Beleidsplan Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2012 - 2015

Inleiding

Bij het aflopen van de Wmo beleidsperiode 2008 -2011 en aansluitend op de Startnotitie Beleidsplan Wmo 2012 – 2015 zal medio 2012 het Beleidsplan Wmo 2012 – 2015 aan de gemeenteraad worden aangeboden.

De adviesraad Wmo heeft met betrekking tot dit beleidsplan een advies op hoofdlijnen voorbereid. Dit advies is mede gebaseerd op eerder uitgebrachte adviezen:

- Startnotitie beleidsplan Wmo 2012 – 2015 (27 dec. 2011)
- Geestelijke gezondheidszorg en de rol van de gemeente Terneuzen daarin (23 nov. 2011)
- “Helden van de dag”, mantelzorg (28 mei 2011)
- “Anders bekeken of hoe 3x3=10”, evaluatie van de pilot in het kader van de Wmo 2009 – 2010 (28 mei 2011)

Overwegingen

De Wmo was tot nu toe min of meer een voortzetting van de voormalige wetten (Welzijnswet, WVG, huishoudelijke hulp uit de AWBZ en later ondersteunende begeleiding uit de AWBZ), waarbij de gemeente eigenaar werd van de Wmo.

Met de nieuwe beleidsperiode wordt een wezenlijke verandering ingezet met als uitgangspunt de kernthema's zoals omschreven in de “kanteling” en “welzijn nieuwe stijl”. Dit betekent een cultuuromslag: denken en handelen vanuit het perspectief van eigen kracht van mensen en hun netwerken. Ofwel: “omzien naar elkaar”.

Tijdens de beleidsperiode 2012 - 2015 zullen ook de activerende begeleiding uit de AWBZ en de jeugdzorg naar de Wmo overgeheveld worden.

Op een aantal hoofdlijnen wil de adviesraad nu reeds adviseren over het beleidsplan.

De hoofdlijnen zijn:

- Regiefunctie van en kwaliteitsborging door de gemeente

De gemeente was, voor de inwerkingtreding van Wmo, uitvoerder op een aantal terreinen van ondersteuning. Met het ingaan van de wet is de gemeente eigenaar geworden van de in

de wet genoemde beleidsterreinen en daarmee verantwoordelijk voor beleidsontwikkeling, uitvoering en kwaliteitsborging. Dit impliceert dat de gemeente de regie naar zich toe moet trekken hetgeen op enkele beleidsterreinen (prestatievelden) ook al in gang is gezet.

Het spreekt voor zich dat een systematische kwaliteitsbeheersing niet alleen van eigen geleverde diensten maar ook van diensten van organisaties en contractanten binnen de Wmo tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort.

Binnen de regierol past ook en is zelfs van wezenlijk belang het informeren van burgers. Wat de burger van de gemeente en haar ingekochte diensten kan verwachten maar ook wat de gemeente van de burger mag verwachten.

- Samenhang en balans

De Wmo is opgebouwd uit verschillende wet- en regelgeving en omvat 9 prestatievelden. Het is dan ook begrijpelijk en bijna onvermijdelijk dat er bij het maken van beleid en in de uitvoering sterk in afgebakende stukken en grenzen werd gedacht.

Voortschrijdend inzicht leert dat er een sterke samenhang bestaat tussen de prestatievelden. Er is geen thema dat niet meerdere prestatievelden raakt. Samenhang en cohesie zijn de sleutelwoorden die als een rode draad door de prestatievelden moeten gaan lopen.

Begrijpelijk is ook dat niet gekeken is naar de balans in de uitvoering van de Wmo prestatievelden. Dit is ook niet eenvoudig. Toch pleit de adviesraad er voor om hier in de komende beleidsperiode onderzoek naar te doen en afhankelijk van de resultaten het beleid en/of uitvoering al dan niet bij te sturen.

- Kanteling en welzijn nieuwe stijl

De gekantelde visie is inmiddels norm geworden bij de verstrekking van voorzieningen en middelen. Die visie op "welzijn nieuwe stijl" wordt onder meer bij de "keukentafelgesprekken" overgebracht op cliënten.

De gekantelde visie dient ook de norm te worden voor de andere prestatievelden.

Met deze visie kan een gedegen basis gelegd worden voor het toekomstige lange termijn Wmo beleid.

- Ondersteuningsmijders

Bij overgang van AWBZ functies naar de Wmo zullen steeds meer mensen uit beeld van de Wmo dreigen te vallen.

Door eigen bijdrage maatregelen van de rijksoverheid (bv. in de psychiatrie) zullen mensen die hulpverlening nodig hebben zich mogelijk niet meer aanmelden. Daardoor zullen deze mensen niet meer bij de zorgverlener in beeld zijn maar ook niet meer in beeld komen voor de ondersteuning van de Wmo. Participeren in de samenleving, wat de bedoeling van de Wmo is, zal aan deze mensen voorbij gaan.

Adviezen

De adviesraad komt tot de volgende adviezen:

- De gemeente dient een sterke regierol te vervullen over alle betrokken partijen heen. Binnen de eigen verantwoordelijkheid en de regierol past een kwaliteitssysteem zodat de uitvoering van de Wmo permanent van hoog niveau is.
- Planmatig informatie verstrekken aan burgers en groepen burgers.
- Inzetten op de samenhang tussen de prestatievelden en in deze beleidsperiode onderzoek doen naar de balans tussen de prestatievelden en op basis van de onderzoeksresultaten al dan niet bijsturen op beleid en uitvoering.
- De kanteling en welzijn nieuwe stijl toepassen in alle Wmo prestatievelden.
- “Outreaching” werken zodat burgers die zelf niet om ondersteuning vragen of kunnen vragen, maar deze wel nodig hebben, bereikt worden. Niemand tussen de wal en het schip door een laagdrempelige toegang tot de Wmo met menselijke maat.

Namens de Adviesraad Wmo Terneuzen,

Henk Smets, secretaris.

Bijlage 2a 2^e Advies van de Adviesraad WMO Terneuzen

Adviesraad Wmo Terneuzen

Secretariaat:

H. Smets

Summertimeplein 21

4533 AD Terneuzen

0115 695471

wmosecretaris@zeelandnet.nl

College van burgemeester en wethouders

Postbus 35

4530 AA Terneuzen

Onderwerp: Wmo beleidsplan 2012 - 2015

Terneuzen, 18 juni 2012

Geacht college,

In de gemeenteraadsvergadering van 15 december 2011 is de "Startnotitie Wmo beleidsplan 2012 – 2015" vastgesteld. Op 15 november 2011 heeft de adviesraad Wmo hierover een advies gegeven.

Op basis van deze startnotitie en eerdere adviezen heeft de adviesraad op 24 februari 2012 aan uw college een advies uitgebracht met betrekking tot het definitieve beleidsplan Wmo 2012 – 2015.

De adviesraad vindt het voorliggende concept "omzien naar elkaar - beleidsplan Wet Maatschappelijke Ondersteuning Terneuzen 2012 – 2015" een consistent en ambitieus stuk met visie, uitgangspunten en beleidsthema's waarin de adviesraad zijn uitgebrachte adviezen duidelijk herkent:

- Regie en kwaliteitsborging door de gemeente
- Toepassing "de kanteling" en "welzijn nieuwe stijl"
- Samenhang tussen prestatievelden (in het beleidsplan de 3 beleidsthema's)

Dit beleidsplan maakt het noodzakelijk dat tijdens de uitvoering heldere informatie naar en goede communicatie met de betrokken burgers plaats vindt.

De adviesraad Wmo wenst u succes bij het aanbieden van het plan aan de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Namens de adviesraad Wmo Terneuzen,

Henk Smets,
secretaris.

Bijlage 3 De negen prestatievelden van de Wmo

De negen prestatievelden van de Wmo

De Wet maatschappelijke ondersteuning verdeelt het beleid op het gebied van wonen, zorg en welzijn in negen prestatievelden. De wet geeft aan dat de gemeente beleid moet ontwikkelen op deze negen prestatievelden en in het beleidsplan Wmo neerleggen hoe zij in de komende vier jaar met deze prestatievelden omgaat. Hieronder vindt u een overzicht van de negen prestatievelden.

Prestatieveld 1: Het bevorderen van de sociale samenhang en leefbaarheid

De gemeente moet zich actief inzetten voor de leefbaarheid in haar wijken om zo de sociale samenhang en leefbaarheid te vergroten. De gemeente doet dit bijvoorbeeld door voorzieningen aan te bieden voor zorg, welzijn, sport en ontspanning of door initiatieven van bewoners en verenigingen te ondersteunen.

Prestatieveld 2: Preventieve voorzieningen voor problemen met opgroeien en problemen met opvoeden

Dit prestatieveld is gericht op het ondersteunen van jeugdigen met een verhoogde kans op schooluitval, crimineel gedrag en ontwikkelingsachterstanden, en zo te voorkomen dat ze in de problemen raken. Het is dus vooral gericht op preventie van problematisch gedrag, en niet zozeer op de behandeling hiervan. Ook ouders die problemen hebben bij het opvoeden zijn een aandachtspunt.

Prestatieveld 3: Het geven van informatie en advies

De gemeente moet inwoners informatie, advies en ondersteuning geven. Dit kan individueel gericht zijn of algemene voorlichting zijn, bijvoorbeeld in het plaatselijke huis-aan-huisblad.

Prestatieveld 4: Ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers

Mantelzorg is intensieve en langdurige zorg voor zieke of gehandicapte huisgenoten. Dit is meer dan de dagelijkse en normale zorg. Vrijwilligers hebben een belangrijke rol bij de invulling van de negen prestatievelden. Daarom investeert de gemeente in de begeleiding en ondersteuning van de mantelzorger en wordt vrijwilligerswerk gestimuleerd en vrijwilligers ondersteund.

Prestatieveld 5: Bevorderen deelname aan het maatschappelijk verkeer van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem of psychisch-sociaal probleem.

Het gaat hier om algemene maatregelen om inwoners te stimuleren om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. Aan deze maatregelen kan iedereen wat hebben, maar ze zijn vooral bedoeld om kwetsbare groepen in de gelegenheid te stellen actief mee te doen aan het sociale leven. Ook participatie en belangenbehartiging vallen onder dit prestatieveld. Bijvoorbeeld de toegankelijkheid van openbare ruimten, algemene voorzieningen, sociale -recreatieve activiteiten voor specifieke doelgroepen.

Prestatieveld 6: Voorzieningen voor ouderen, gehandicapten, chronische psychiatrische patiënten en mensen met psychische of psychologische problemen.

Wie door een lichamelijke beperking of een chronisch psychisch of psychosociaal probleem niet zonder hulp kan functioneren kan bij de gemeenten voorzieningen aanvragen waardoor zelfstandig functioneren wordt bevorderd. Voorbeelden zijn rolstoelen, Wmovervoer, woningaanpassingen en thuiszorg.

Prestatieveld 7: Maatschappelijke opvang

Maatschappelijke opvang betreft opvang van mensen die door uiteenlopende problemen dakloos of thuisloos zijn geworden. Bijvoorbeeld door relatieproblemen, (huiselijk) geweld, een psychiatrische aandoening of geldproblemen. Maatschappelijke opvang omvat niet alleen het (tijdelijk) verlenen van onderdak, maar ook het verstrekken van maaltijden en

individuele begeleiding. Waar mogelijk wordt gestreefd naar rehabilitatie: terugkeer naar een zelfstandig en zelfredzaam leven.

Prestatieveld 8: Bieden openbare geestelijke gezondheidszorg.

De gemeente regelt activiteiten ter bevordering van de openbare geestelijke gezondheidszorg en zorgt voor afstemming tussen de verschillende activiteiten en instanties. Doel is om het bereiken en begeleiden van kwetsbare mensen maar ook om preventie.

Prestatieveld 9: Bieden ambulante verslavingszorg.

Dit prestatieveld betreft de hulp aan verslaafden en het voorkomen dat mensen verslaafd raken. Het gaat niet alleen om drugsverslaving, maar ook om bijvoorbeeld alcoholverslaving en gokverslaving. De centrumgemeente zorgt dat dit beleid in goede samenhang en in samenwerking met de uitvoerende instanties wordt uitgevoerd. Individuele geneeskundige zorg is niet de taak van de gemeente.

Bijlage 4 Meerjarenramingen Wmo voorzieningen en verstrekkingen

Fcd	Omschrijving Grootboeknummer	Ecd	Omschrijving kostensoort	I/ U	2012	2013	2014	2015	2016
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	34011	Drukwerk	U	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	34032	Uitbestede werkzaamheden (niet duurzaam)	U	201.000	201.000	201.000	201.000	201.000
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	34703	Advieskosten, algemeen	U	8.200	8.200	8.200	8.200	8.200
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	42227	Persoonsgebonden budgetten	U	257.000	257.000	257.000	257.000	257.000
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	42227	Persoonsgebonden budgetten	U	6.206.000	6.206.000	6.206.000	6.206.000	6.206.000
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	42182	Eigen bijdrage	I	-980.000	-980.000	-980.000	-980.000	-980.000
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)		<i>Totaal exclusief uitvoeringskosten</i>		<i>5.693.200</i>	<i>5.693.200</i>	<i>5.693.200</i>	<i>5.693.200</i>	<i>5.693.200</i>
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	64602	Kpl Team Administratie en Ondersteuning	U	60.643	60.549	60.771	60.684	60.771
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)	64605	Kpl Team Maatschappelijke Ontwikkeling	U	102.443	102.292	102.648	102.508	102.647
66220100	Hulp bij het huishouden (HH)		<i>Totaal inclusief uitvoeringskosten</i>		<i>5.856.286</i>	<i>5.856.041</i>	<i>5.856.619</i>	<i>5.856.392</i>	<i>5.856.618</i>
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	34010	Vakliteratuur	U	8.200	8.200	8.200	8.200	8.200
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	34011	Drukwerk	U	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	34049	Overige algemene kosten	U	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	34703	Advieskosten, algemeen	U	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	34716	Proces- en gerechtskosten	U	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42333	Bijdr.bestuursond. CVV en Algem. baten en lasten	U	68.222	69.083	69.559	70.038	70.038
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42335	WMO, collectief vervoer (ZONES)	U	1.110.317	1.248.000	1.309.000	1.372.000	1.438.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42336	WMO, vervoerskostenverg. (forfaitaire bijdrage)	U	267.000	267.000	267.000	267.000	267.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42337	WMO, Scootmobielen in bruikleen	U	393.500	393.500	393.500	393.500	393.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42338	WMO, overige vervoermiddelen in bruikleen	U	86.300	86.300	86.300	86.300	86.300
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42339	WMO, aanpassingen aan vervoermiddelen	U	18.635	18.635	18.635	18.635	18.635
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42345	WMO, rolstoelen in bruikleen	U	372.500	372.500	372.500	372.500	372.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42346	WMO, sportrolstoelen	U	6.800	6.800	6.800	6.800	6.800
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42347	WMO, aanpassingen aan rolstoelen	U	75.500	75.500	75.500	75.500	75.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42350	WMO, woningaanpassingen < 20.420	U	141.500	141.500	141.500	141.500	141.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42352	WMO, verhuis- en inrichtingskosten	U	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42353	WMO, roerende woonvoorzieningen	U	37.500	37.500	37.500	37.500	37.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42354	WMO, onderh.,keuring en rep. woonvoorzieningen	U	33.500	33.500	33.500	33.500	33.500
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	42355	WMO, overige kosten woonvoorzieningen	U	41.000	41.000	41.000	41.000	41.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	34000	Leges vergunningen en ontheffingen	I	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)		<i>Totaal exclusief uitvoeringskosten</i>		<i>2.831.474</i>	<i>2.970.018</i>	<i>3.031.494</i>	<i>3.094.973</i>	<i>3.160.973</i>
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	64202	Kpl Team Financiën	U	19.018	18.990	19.057	19.031	19.057
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	64517	Kpl Team Gebouwen en Tractie	U	3.184	3.181	3.188	3.185	3.188
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	64602	Kpl Team Administratie en Ondersteuning	U	61.206	61.111	61.335	61.247	61.334
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	64605	Kpl Team Maatschappelijke Ontwikkeling	U	9.061	9.048	9.079	9.067	9.079
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)	64608	Kpl Team Zorg, Werk en Inkomen	U	719.996	718.914	721.470	720.464	721.462
66520100	Woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvz.(WRV)		<i>Totaal inclusief uitvoeringskosten</i>		<i>3.643.939</i>	<i>3.781.262</i>	<i>3.845.623</i>	<i>3.907.967</i>	<i>3.975.093</i>